

JADERNÝ

ZPRAVODAJ O TOM, CO MÁ ZŮSTAT SKRYTO

ODPAD

**Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,**

dostává se Vám do rukou občasník JADERNÝ ODPAD navazující na zpravodaj „Jaderný odpad? Děkujeme, nechceme!“, se kterým jste se v jeho žlutočerné podobě mohli potkávat už od roku 2001. Spolu s novou grafickou úpravou jsme změnil i také způsob distribuce – několikrát ročně jej dostanete do schránky. V podtitulu nese název „Zpravodaj o tom, co má zůstat skryto“. Chceme v něm doplňovat spektrum informací, které dostáváte od Správy úložišť tak, abyste se mohli lépe rozhodovat o budoucnosti své domoviny.

Edvard Sequens

2/Sedm nebo jen dvě lokality?

4/Den proti úložišti podruhé

7/Německo: nový plán na stole

Sedm nebo jen dvě lokality?

foto: Andreas Dworak

Ministr průmyslu Mládek provedl veletoč v procesu vyhledávání místa pro hlubinné úložiště vyhořelého paliva, když oznámil, že na pěti lokalitách (Čihadlo v okolí Lodhéřova na Jindřichohradecku, Magdalena v okolí Jistebnice na Táborsku, Březový potok poblíže Pačejova u Nepomuka, Čertovka v blízkosti Lubence a Hrádek u Dolní Cerekve na sever od Jihlavy) chce zmrazit další práce. Vyhledávání by podle něj mělo pokračovat jen na lokalitách Horka v okolí Budišova na Třebíčsku a Kraví hora poblíž Rožné na Žďársku, kde podle svých slov „cítí politickou vůli k úložišti“.

Že tomu tak není, dali najevo starostové z Vysočiny obratem. Mimo jiné ministr přehlédl výsledky místních referend, které se k problematice úložiště konaly v lokalitách Horka, ale i Kraví hora. V době uzávěrky tohoto čísla to vypadá, že do průzkumů půjde buď všech sedm lokalit anebo žádná. Stát navíc začal prověřovat místa jižně od Temelína a východně od Dukovan, kde očekává větší vstřícnost.

Zastavení průzkumů by se mělo týkat všech lokalit, aby mohla být prodiskutována a přijata nová

koncepte nakládání s radioaktivními odpady, jasně definována kritéria, podle kterých bude místo pro úložiště vybíráno, a také upravena legislativa, zejména přijat zákon posilující práva obcí během výběru úložiště.

Jednou z problémových záležitostí je stávající legislativa, která nedává obcím dostatečná práva hájit své zájmy a upřednostňuje zájem státu. Proto Pracovní skupina pro dialog připravila návrh věcného záměru zákona o zapojení obcí do procesu výběru

úložiště, který vyžaduje souhlas obcí při stanovení chráněného území dle horního zákona pro dvě finální lokality. Přestože byl odsouhlasen již v srpnu 2015, ani téměř po roce jej Ministerstvo průmyslu a obchodu nepředložilo vládě v podobě věcného záměru a je tedy velmi pravděpodobné, že do konce volebního období nestihne projít Parlamentem.

Stává se již tradicí, že každý ministr průmyslu a obchodu změnil přístup státu k vyhledávání úložiště, ačkoliv jde o projekt, který se musí pečlivě připravovat desítky let a výsledek musí garantovat statisíciletou bezpečnost. Navíc bez diskuse s těmi, kterých se nejvíce týká.

Kvůli postupu státu se rozpadá i vládní Pracovní skupina pro dialog o hlubinném úložišti, kterou již (ještě před ohlášením výše zmíněných změn) opustili zástupci lokalit Hrádek a Březový potok. Ačkoliv ji Ministerstvo průmyslu a obchodu vytvořilo, aby s místními zástupci diskutovalo transparentní výběr se zohledněním zájmů veřejnosti, prakticky se tak neděje. V důsledku toho také jsou stanovená prů-

zkumná území na všech sedmi lokalitách zpochybněna žalobami celkem 18 obcí a šest spolků.

Petra Nováčková, bývalá zástupkyně lokality Hrádek v Pracovní skupině pro dialog o hlubinném úložišti řekla: „Bohužel moje počáteční naděje na férový dialog a transparentní pravidla se v pracovní skupině ukázala jako velmi naivní. Nemohli jsme zůstat ve skupině sloužící jen k tomu, aby SÚRAO mohlo prohlašovat, jak se snaží o dialog, ačkoli skutečnost je úplně jiná. SÚRAO využívá toho, že lidé, kteří znají realitu, je výrazně méně než těch, ke kterým toto tvrzení o dialogu dorazí.“

Doplnil ji starosta obce Pačejov Jan Vavříčka: „Jednomyslným rozhodnutím sedmi obcí lokality Březový potok jsme odvolali své zástupce z pracovní skupiny pro dialog. Jednání ze strany SÚRAO považujeme za neprůhledné a protože nechceme úložiště na našem území, necítíme ani potřebu jak cestu k němu umetat dohadováním nějakých kompenzací.“

Edvard Sequens, Calla

Správa úložišť tají informace

Deklarovaná otevřenost jednání Správy úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) dostala další trhlinu. Ředitel SÚRAO Jiří Slovák opakovaně, když s předchozím odůvodněním neuspěl u soudu, poskytl Calle žádané informace pouze v omezené podobě se začerněnými klíčovými pasážemi. Konkrétně se jedná o zápisy z jednání Rady SÚRAO z let 2011 a 2012 a o Zprávu o kontrole tvorby rezerv na vyřazování jaderných zařízení za rok 2010 (na obrázku ukázka z poskytnutých dokumentů).

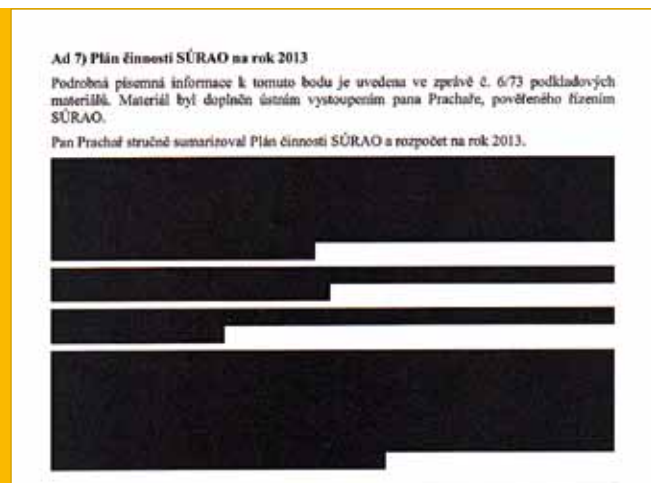
Městský soud v Praze letos 10. května na základě žaloby Cally zrušil rozhodnutí ředitele SÚRAO z roku 2012, protože Správa úložišť nepředložila takové

důvody, které by ji opravňovaly k utajování částí požadovaných dokumentů. Správa úložišť přesto své cenzurní zásahy jen lépe odůvodnila. Pokud by se ale soud věnoval věcné podstatě a ne formálním chybám, nejspíše by nám dal za pravdu.

Veřejnost by podle oslovených právníků měla dostat informaci, zda finanční rezervy, které ČEZ odkládá na budoucí vyřazování svých jaderných elektráren, jsou v potřebné výši. V opačném případě by pak desítky miliard korun museli v budoucnu zaplatit daňoví poplatníci.

Zejména přístupné by měly být zápisy z jednání Rady Správy úložišť radioaktivních odpadů, která je orgánem i veřejné kontroly nad SÚRAO a má dohlížet nad hospodárností vynakládaných prostředků ze státního jaderného účtu. Takto se nabízí otázka, co tedy tak urputně skrývá Správa úložišť?

Edvard Sequens, Calla

Den proti úložišti podruhé

foto: Olga Kališová

V sobotu 23. dubna 2016 se uskutečnil druhý ročník Dne proti úložišti. Při něm se na všech sedmi lokalitách po celé České republice, kde Správa úložišť radioaktivních odpadů hledá místo pro trvalé hlubinné úložiště, konaly v rámci společného protestu pochody, maraton, koncerty a další akce. Starostové a obyvatelé dotčených obcí tímto veřejně upozornili na svůj zásadní nesouhlas s možností, že pod jejich domovy skončí vysoce radioaktivní odpad nebezpečný po tisíce generací.

Březový potok

Hlavním bodem programu se stal manifestační štafetový běh o délce 25 km, který vedl po hranicích průzkumného území. Trasa byla rozdělena do 36 úseků, které obsadili zástupci různých zájmových spolků a organizací. Celkem se běhu zúčastnilo 152 běžců různých věkových kategorií + šest maminek s dětmi v kočárcích a dokonce i tři psi! Poslední úsek běželi starostové obcí, ke kterým se přidali i senátorka Dagmar Terelmešová a poslanec Igor Jakubčík. Starostové obcí rozhodně demonstrovali před zaplněným sálem KD v Pačejově svůj jednotný odmítavý postoj k otázce hlubinného jaderného odpadu. Petiční listiny na podporu Dne proti úložišti podepsalo 1011 osob. Program následně pokračoval vystoupením pěveckých sborů Velkobor a pěveckého sboru Základní školy Pačejov, na závěr zahrála účastníkům country formace Štreka.

Čertovka

Účastníci pochodu místy, kde by mohlo stát úložiště u Lubence a Blatna, se po třinácté hodině sešli v kostele sv. Jiljí v Libyni, kde senátorka Alena Dernerová a Jitka Kantová za pořádající spolky Za záchranu kostela Sv. Jiljí a SOS Lubenec zahájily výstavu obrazů s názvem „Lepší řaderná, nežli jaderná energie“. V rámci vernisáže proběhl koncert mladých hudebníků a následně i ochutnávka jídel, zákusků, jitrnic a jelítek a samozřejmě i medoviny a dalších nápojů, které připravili lubenecké ženy a sponzoři.

Čihadlo

V rámci dne se v Lodhéřově konal pochod na Čertův kámen, jehož trasa vedla do míst, kde by podle plánů SÚRAO mohlo být uloženo tisíce tun radioak-

tivního odpadu. Na pět desítek účastníků vyjádřilo své obavy z možného soužití s jaderným odpadem u svých domovů. V předvečer pochodu se v kině v Deštné promítal dokumentární film „Cesta na nejbezpečnější místo země“ o rizicích nakládání s jaderným odpadem. Mezi více jak čtyřiceti diváky nechyběli ani starostky a starostové všech obcí lokality. V debatě po filmu měli občané možnost vyjádřit své názory a také diskutovat o postojích jednotlivých obcí s jejich starosty.

Horka

Druhého ročníku hvězdicového pochodu se zúčastnilo asi dvě stě odpůrců z Budišovska i širšího okolí. Vyrazili ze stanovišť v Budišově, Rudíkově, Náramčích a Hodově. Protestující se podepsali pod společné prohlášení, vyjadřující nesouhlas s plánovanou stavbou, diskutovali o dalším možném vývoji v otázce nakládání s nejnebezpečnějším odpadem a hledali možnosti, jak se stavbě účinně bránit. Spolek Zdravý domov Vysočina, organizátor akce podporovaný obcemi lokality, připravil pro účastníky pochodu informační stan, hudební program, drobné občerstvení. Jsouce přesvědčeni o tom, že do země patří rostliny místo odpadu, vyseli odpůrci úložiště při pochodu slunečnicová semínka. V jednom se všichni protestující shodli: v odporu budou pokračovat i nadále!

Hrádek

Sedm výchozích bodů. Někdo pěšky, jiný na kole, v kočárku i autem. Na Čerínku se na Den proti úložišti sešlo asi 200 lidí. Na jednom se shodli – nepřejí si hlubinné úložiště radioaktivního odpadu pod Čerín-

kem. Vyslechli krátké informace o současném dění od místostarosty Nového Rychnova a starostky z Hojkova. Zbytek času trávili spíše kratochvílně. Na Hrádku byl hrad, ten skákací pro děti. U ohýnku špekáčky pro ty, kdo na úložiště pečou. Klauni v chatě neměli dnes za úkol propagovat jádro, ale pobavit děti.

Kraví hora

Tentokrát se akce zorganizovaná spolkem Nechceme úložiště Kraví hora konala v Tišnově. Víc než padesát účastníků se setkalo v nedaleké obci Předklášteří, kde organizátoři „chytali“ v řece Bobrůvce plovoucí radionuklidy. Následně se pochodem přesunuli do města Tišnov, kde navázali prezentací a debatou. Větší část odpolední akce byla věnována filmu „CESTA NA NEJBEZPEČNĚJŠÍ MÍSTO ZEMĚ“. Celoodpolední program byl ukončen hudebním vystoupením.

Magdalena

K celostátnímu Dni proti úložišti jsme se připojili pěšky, na kole i vlakem Cestami krajem, kde NEbude úložiště... Společným cílem všech tras byl kulturní dům v Padařově, kde bylo možné získat aktuální informace, které se týkají hledání místa pro vybudování úložiště, poslechnout si kapelu Le-Grace a občerstvit se. Na 17. hodinu bylo připraveno promítání filmu Cesta na nejbezpečnější místo Země, kterého se zúčastnila asi stovka lidí. Tuto akci podpořilo město Jistebnice, obce Nadějkov a Božetice, osadní výbory Padařov, Makov a Božejovice, spolky Zachovalý kraj a Naše Chyšecko.

Kolektiv autorů
– pořadatelů Dne proti úložišti ze všech lokalit

foto: Jiří Šitta

ptali jsme se: Nechtěli jsme jen sedět a kývat

Jano, jak ses vlastně dostala k problematice jaderných odpadů a co bylo důvodem, že jste založili vlastní sdružení, nyní spolek?

To je dlouhý příběh. Když jsme s mužem založili rodinu, žili jsme v severních Čechách. Naše tehdy malé děti byly stále nemocné. Jednou jsme nechali roční holčičku spát v kočárku před domem. Večer se nám málem udusila, protože jí „na čerstvém vzduchu“ otekly dýchací cesty. Když nám ji po týdnu vrátili z nemocnice, měli jsme jasno – chceme žít někde, kde je zdravé prostředí. Otřesení jsme se odstěhovali na Vysočinu. Za dva roky jsme zažili další otřes – prý k nám mají vozit jaderný odpad. Víme, jak vypadá zničený kraj. Psal se rok 1993 a nám došlo, že pasivita nikam nevede. Už jsme se nikam nestěhovali, ani nečekali, co se bude dít. Chtěli jsme využít všechny možnosti, jak svůj nový domov zachovat pro děti zdravý. Založili jsme Bezjadernou vysočinu.

Spolu s ostatními spolky a obcemi ve vaší lokalitě, které Správa úložišť říká Hrádek, jste se rozhodli odejít z Pracovní skupiny pro dialog o úložišti. Proč?

Do skupiny jsme vstoupili, abychom mohli mít informace „z první ruky“ a mohli vést se Správou úložišť dialog. Nic z toho se nepovedlo, informace k nám přicházely pozdě nebo vůbec. Místo dialogu vedla Správa monolog, nebo spíš intenzivní nátlak na spolky a obce, aby úložiště bez odporu přijaly. Nechtěli jsme jen sedět a kývat. Již před námi odešli zástupci lokality Březový potok a přidají se asi i lidé z dalších lokalit.

Správa úložišť, přestože geologické práce ještě neprobíhají, začala posílat obcím na účty miliony korun jako tzv. kompenzace. Jak to ovlivňuje postoj lidí u vás?

Ve všech šesti obcích s nimi naložili stejně – jako s úplatkem. Nebylo možné peníze nepřijmout, tak byly uloženy na zvláštní účet, nestaly se součástí rozpočtu obcí.

Jany Vitnerové

Jana Vitnerová žije v Horní Cerekvi na Pelhřimovsku. Je zakládající členkou spolku Bezjaderná vysočina. Profesionálně je zemědělskou inženýrkou, ale nyní spolupracuje na projektech ekologicky zaměřených neziskových organizací. Již od roku 1993 s mnoha dalšími říká, že si Vysočina nezaslouží stát se jaderným smetištěm republiky, ani jejího okolí.

Jaký je vlastně přístup krajských politiků k problematice úložiště? Vždyť na jeho území je nejvíce lokalit a možná ještě nějaká přibude u Dukovan.

Většina z nich se tváří, jakoby problém nebyl. Je to hodně krátkozraké – náš kraj má oblasti poničené těžbou uranu, velkou jadernou elektrárnou a neví, kam poslat Černého Petra s vyhořelým palivem. Kraj by se měl zastávat malých obcí, kam odpad míří. Zatím s nimi spíš hraje na schovávanou. Brzy budou volby, a tak se lidé mohou ptát, jestli nové zastupitelstvo odkryje karty.

A mohou obyčejní lidé vůbec ovlivnit postoj krajské samosprávy? Jak?

Samozřejmě! Přece tím, že se ozvou! Udělali to nedávno, když Správa úložišť zkusila zanést místa pro úložiště do krajského územního plánu. Na Krajský úřad napsalo hodně lidí a nápad skončil u ledu.

rozhovor připravil Edvard Sequens

Německo: nový plán na stole

foto: Pavol Široký

Německá nezávislá parlamentní komise stanovila pravidla pro hledání úložiště vysoce radioaktivních odpadů. Na základě geologických kritérií se nejprve vyloučí místa, která jsou z tohoto hlediska nevhodná. Poté se vyberou lokality odpovídající stanoveným minimálním požadavkům. Spolkový sněm a Spolková rada pak musí nařídit důkladné průzkumy některých lokalit. Po těchto průzkumech bude následovat jednání v Parlamentu, který stanoví, kam se nakonec jaderný odpad uloží. Vhodné místo se má podle plánu najít do roku 2031. Ale mnozí odborníci jsou vůči tomu termínu skeptičtí. „Před rokem 2050 to definitivně nebude,“ říká například Jörg Sommer z Německé nadace pro životní prostředí.

Plánem je, že se odpady budou ukládat několik set metrů pod zemí. Jako geologická formace přicházejí do úvahy sůl, jíla nebo žula. Takových oblastí je v Německu několik. Nejčastěji se mluví o solném dole v Gorlebenu, kde se dnes nachází mezisklad vyhořelého paliva. Zda se ale hodí i jako trvalé úložiště je již 40 let jádrem sporů. Přišlo sem mnoho peněz – někteří kritici se proto obávají, že právě z tohoto důvodu bude nakonec vybrána tato lokalita. Členové komise to však odmítají a říkají, že celý proces výběru vhodného úložiště bude probíhat férově, otevřeně a v podstatě od počátku.

Jaká kritéria pro výběr komise stanovila? Jsou to za prvé technické a geologické otázky: Jak musí být uzpůsobeno horninové podloží? Jak silná musí být vrstva horniny? Je možno zajistit, že v oblasti úložiště nedojde k nežádoucím změnám díky teplotě, kterou bude vyvíjet radioaktivní odpad? Všechno musí probíhat transparentně, aby se nepodvádělo: do procesu výběru budou zapojeni dotčení obyvatelé a také ekologická sdružení.

Bude to úložiště trvalé? V zásadě ano, odborníci jsou již ale opatrní. To souvisí kromě jiného se špatnými zkušenostmi se skladováním jaderného odpadu v bývalém solném dole v Asse, jehož skladovací komory a štoly nebyly tak stabilní, jak se očekávalo a začala do nich pronikat voda. Odpady z Asse se tak musí co nejrychleji a nejbezpečněji vyjmout a převézt do jiného úložiště. Proto se možnost vyjmutí odpadu zohledňuje i u úložiště vysoce radioaktivního odpadu.

Parlamentní komise měla 32 členů plus dva předsedy. Osm vědců, 16 politiků ze spolkové vlády a ze spolkových zemí a 8 zástupců ze společnosti – tedy z odborů, průmyslu, náboženských obcí a ekologických organizací. Politici neměli ve finálním rozhodování komise žádný nárok na hlas.

Gabriela Reitinger, OIŽP, podle der Spiegel

Bilionový dluh po jaderné energetice

Podle zprávy Evropské komise nashromáždili dosud provozovatelé jaderných zařízení v členských zemích EU na účtech určených pro jejich likvidaci po ukončení provozu o 103 miliard eur (v přepočtu 2,7 bilionu korun) méně, než činí potřebná částka. Odhad je součástí analýzy možností jaderného průmyslu, kterou si Evropská komise nechává zpracovávat zhruba jednou za osm let. Poslední studie byla zveřejněna v roce 2007, tedy před havárií jaderné elektrárny ve Fukušimě, která urychlila například německé vystoupení z jaderné energetiky.

Podle uvedeného zdroje je na současných jaderných účtech k dispozici 150 miliard eur, přičemž očekávané náklady jsou odhadovány na 253 miliard eur. Tato částka se skládá ze 123 miliard eur za odstavení a likvidaci starých reaktorů a 130 miliard eur za uložení vyhořelého paliva a dalších radioaktivních odpadů.

Podle odhadu Evropské komise bude třeba nejméně navýšit stav jaderného účtu ve Francii, kde se aktuálně na likvidaci reaktorů nedostává více než 50 miliard eur, tedy přibližně dvě třetiny z potřebné částky. Provozovatelům německých jaderných elektráren zbývá k aktuálně vyčleněným 38 miliardám eur doplnit dalších 7,7 miliard eur.

Bavit se je ale také třeba o financích, kdo a jak má účet za jaderné odpady zaplatit. Stejně jako roste cena nových reaktorů, narůstají také odhadované náklady na stavbu a provoz hlubinného úložiště vyhořelého paliva. Z původně spočítaných 47 miliard korun na současných cca 111 miliard a jistě to do poloviny století, kdy by mělo být úložiště uvedeno do provozu, nebude cena finální.

V České republice ČEZ pravidelně odvádí 50 Kč z každé vyrobené megawatthodiny elektřiny v jaderných elektrárnách na státní jaderný účet na likvidaci odpadů. V současnosti je na účtu necelých 25 miliard korun a každý rok přibude asi 1,5 miliardy. Jak dnešní částku na účtu více než zecyřnásobit, když ukončení provozu Dukovan je na dohled a nové reaktory nejspíše nikdy z ekonomických důvodů stát nebudou, je velká otázka již pro příští generaci, která dluhy po jaderné energetice bude muset doplatit.

*Karel Polanecký, Hnutí DUHA
a Edvard Sequens, Calla*

www.nechcemeuloziste.cz